

4. Να σχηματίζετε σύνδετες λέξεις της ν.ε. με α' συνθετικό το επίθετο *ταχύς*, ώστε να αποδώσετε τη σημασία των παρακάτω φράσεων:

α. αυτός που αναπτύσσεται με εντατικό ρυθμό	→	_____
β. αυτός που πλέει με μεγάλη ταχύτητα	→	_____
γ. η γρήγορη αποστολή δεμάτων, εμπορευμάτων	→	_____
δ. η πληρωμή λογαριασμών μέσω Ταχυδρομείου	→	_____
ε. η παθολογική επιτάχυνση των παλμών της καρδιάς	→	_____

Γ. Γραμματική

Τα συνηρημένα ρήματα

- ◆ Να παρατηρήσετε τους παρακάτω ρηματικούς τύπους του κειμένου της Ενότητας: *λυπείται, ήγεται, έπιθυμεί, δοκεί*. Οι καταλήξεις τους μοιάζουν με τις αντίστοιχες καταλήξεις των βαρύτονων ρημάτων, διαφέρει όμως ο τονισμός τους. Πρόκειται για τα **συνηρημένα** ή **περισπώμενα** ρήματα.
- ◆ **Συνηρημένα** είναι τα φωνηεντόληκτα ρήματα των οποίων ο χαρακτήρας -α-, -ε- ή -ο- συγχωνεύεται (συναιρείται) με το ακόλουθό του φωνήεν της κατάληξης. Αυτή η συγχώνευση ονομάζεται **συναίρεση** (πβ. ν.ε.: αγαπάει, αγαπά). Αλλιώς αποκαλούνται **περισπώμενα**, γιατί στο α' ενικό πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα ε.φ. παίρνουν περισπωμένα.

Οι τάξεις των συνηρημένων

Διακρίνουμε τρεις τάξεις συνηρημένων με βάση τον χαρακτήρα τους:

α' τάξη → χαρακτήρας -α-, π.χ. *τιμάω, τιμῶ*.

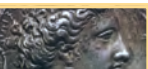
β' τάξη → χαρακτήρας -ε-, π.χ. *ποιέω, ποιῶ*.

γ' τάξη → χαρακτήρας -ο-, π.χ. *δηλόω, δηλῶ*.

Διαδικασία σχηματισμού συνηρημένων ρημάτων

Οι συναιρέσεις αφορούν μόνο τον ενεστώτα και τον παρατατικό σε όλες τις εγκλίσεις τους.

- ◆ Γράφουμε και τονίζουμε σύμφωνα με όσα ισχύουν στα βαρύτονα ρήματα την ασυναίρετη μορφή του ρήματος, π.χ. *τιμάω, τιμάεις, τιμάει, τιμάομεν, τιμάετε, τιμάουσι(ν)*.
- ◆ Κατόπιν συναιρούμε τον χαρακτήρα με το φωνήεν ή τη δίφθογγο της κατάληξης που ακολουθεί αμέσως μετά, σύμφωνα με τον πίνακα συναιρέσεων της τάξης στην οποία ανήκει το ρήμα, π.χ. *τιμάετε → τιμᾶτε*.
- ◆ Προσοχή στον σχηματισμό του απαρεμφάτου ενεργητικού ενεστώτα: σχηματίζεται με την αρχαιότερη κατάληξη -εν και όχι με την -ειν! Γι' αυτό και στην α' τάξη συνηρημένων το απαρέμφατο δεν παίρνει υπογεγραμμένα (*τιμᾶν*).

Η θέση του τόνου

- α) Αν στον ασυναίρετο τύπο ο τόνος δε βρίσκεται σε μία από τις συναιρούμενες συλλαβές, μένει στη θέση που ήταν και όποιος ήταν, π.χ. *ἐσκόπεον* → *ἐσκόπουν*.
- β) Αν στον ασυναίρετο τύπο ο τόνος βρίσκεται σε μία από τις συναιρούμενες συλλαβές, τότε τονίζεται η συλλαβή που προήλθε από τη συναίρεση, π.χ. *σκοπέω* → *σκοπῶ*.

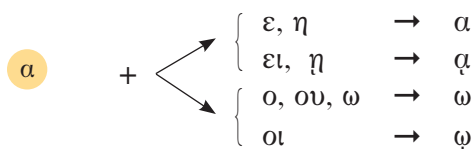
Το είδος του τόνου

Αν η συλλαβή που προέρχεται από τη συναίρεση βρίσκεται:

- α) στην προπαραλήγουσα, οξύνεται, π.χ. *ἐσκοπεόμεθα* → *ἐσκοπούμεθα*.
- β) στην παραλήγουσα, παίρνει περισπωμένη, εφόσον η λήγουσα είναι βραχύχρονη, διαφορετικά οξύνεται, π.χ. *σκοπέετε* → *σκοπεῖτε*, αλλά *σκοπεέτω* → *σκοπεῖτω*.
- γ) στη λήγουσα, περισπάται, π.χ. *σκοπέω* → *σκοπῶ*.

Α' τάξη συνηρημένων ρημάτων (-άω, -ῶ)

Οι συναίρεσεις

- Εφαρμόζοντας τις συναίρεσεις της α' τάξης και τις γενικές οδηγίες σχηματισμού των συνηρημένων ρημάτων να συμπληρώσετε τους ακόλουθους πίνακες:

Ενεστώτας ε.φ.

	οριστική	υποτακτική
α' εν.	(ἀνιά-ω) ἀνιῶ	(ἀνιά-ω) ἀνιῶ
β' εν.	(ἀνιά-...)	(ἀνιά-...)
γ' εν.	(ἀνιά-...)	(ἀνιά-...)
α' πληθ.	(ἀνιά-...)	(ἀνιά-...)
β' πληθ.	(ἀνιά-...)	(ἀνιά-...)
γ' πληθ.	(ἀνιά-...)	(ἀνιά-...)

	ευκτική	προστακτική
α' εν.	(ἀνιά-οιμι) ἀνιῶμι	—
β' εν.	(ἀνιά-...)	(ἀνιά-ε) ἀνία
γ' εν.	(ἀνιά-...)	(ἀνιά-....)
α' πληθ.	(ἀνιά-...)	—
β' πληθ.	(ἀνιά-...)	(ἀνιά-...)
γ' πληθ.	(ἀνιά-...)	(ἀνιά-....)

απαρέμφατο: (ἀνιά-εν), μετοχή (ονομ. εν. ουδ.): (ἀνιά-.....)

Παρατατικός ε.φ.

οριστική					
α' εν.	(ήνία-ον)	ήνίων	α' πληθ.	(ήνιά-...)	
β' εν.	(ήνία...)		β' πληθ.	(ήνιά-...)	
γ' εν.	(ήνία...)		γ' πληθ.	(ήνιά-...)	

Ενεστώτας μ.φ.

	οριστική		υποτακτική	
α' εν.	(άνιά-ομαι)	άνιῶμαι	(άνιά-ομαι)	άνιῶμαι
β' εν.	(άνιά-.....)		(άνιά-.....)	
γ' εν.	(άνιά-.....)		(άνιά-.....)	
α' πληθ.	(άνια-.....)		(άνια-.....)	
β' πληθ.	(άνιά-.....)		(άνιά-.....)	
γ' πληθ.	(άνιά-.....)		(άνιά-.....)	

	ευκτική		προστακτική	
α' εν.	(άνια-οίμην)	άνιῶμην	—	
β' εν.	(άνιά-.....)		(άνιά-ου)	άνιῶ
γ' εν.	(άνιά-.....)		(άνια-....)	
α' πληθ.	(άνια-.....)		—	
β' πληθ.	(άνιά-.....)		(άνιά-....)	
γ' πληθ.	(άνιά-.....)		(άνια-....)	

απαρέμφατο: (άνιά-.....)....., μετοχή (ονομ. εν. δηλ.): (άνια-.....)

Παρατατικός μ.φ.

οριστική					
α' εν.	(ήνια-όμην)	ήνιώμην	α' πληθ.	(ήνια-...)	
β' εν.	(ήνιά-.....)		β' πληθ.	(ήνιά-...)	
γ' εν.	(ήνιά-.....)		γ' πληθ.	(ήνιά-...)	

Παρατηρήσεις

- Τα συνηρημένα ρήματα της πρώτης τάξης σχηματίζουν τους υπόλοιπους χρόνους κατά τα βαρύτονα φωνηεντόληκτα, αφού προηγουμένως τρέφουν τον χαρακτήρα τους -α- σε -η-, π.χ. τιμάω, τιμῶ → τιμή-σω, ἐτίμη-σα, τετίμη-κα, ἐτετίμη-κειν. Εξάιρεση αποτελούν όσα πριν από τον χαρακτήρα -α- έχουν -ε-, -ι- ή -ρ-, τα οποία διατηρούν το -α-, π.χ. ἀνιῶ → ἀνιά-σω, ήνία-σα.
- Τα ρήματα ξῶ, πεινῶ, διψῶ, χρῶμαι έχουν χρονικό χαρακτήρα -η- και όχι -α-. Κλίνονται κατά τα εις -άω, αλλά έχουν -η- και -η- όπου τα ρήματα σε -άω έχουν -α- και -α- αντίστοιχα, π.χ. ξῶ, ξῆς, ξῆ, ζῶμεν, ζῆτε, ζῶσι.

3. Να συμπληρώσετε τον πίνακα με νεοελληνικά παράγωγα ουσιαστικά και επίθετα των ρημάτων της α.ε. που σας δίνονται. Στη συνέχεια να συμπληρώσετε τα κενά των προτάσεων με την κατάλληλη λέξη:

ρήμα	ουσιαστικά	επίθετα
ὑπομένω		
ἐπιμένω		
ἐμμένω		
ἐπιδίδωμι		
στερέω, στερῶ		
ἀπαλλάσσω		
ἀνταλλάσσω		

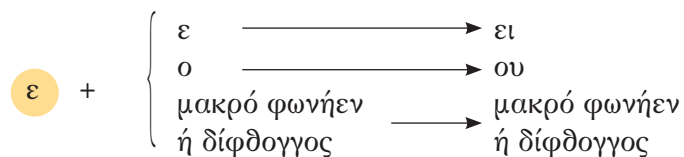
- α. Η _____ που επιδεικνύει στην υποστήριξη της πρότασής του αποκλείει κάθε συνεννόηση.
 β. Στο σχολείο μας έγινε _____ μαθητών με μαθητές από τη Γαλλία στο πλαίσιο ενός ευρωπαϊκού προγράμματος.
 γ. Η _____ των μαθητών μας στις φετινές εξετάσεις ήταν πολύ ικανοποιητική.
 δ. Με _____ και _____ μπορεί κανείς να πετύχει τον στόχο του.
 ε. Ο εισαγγελέας πρότεινε την _____ του κατηγορουμένου λόγω αμφιβολιών.
 στ. Σε όσους καταδικάζονται για σοβαρά πολιτικά αδικήματα επιβάλλεται _____ των πολιτικών δικαιωμάτων τους.

Γ. Γραμματική

Β' τάξη συνηρημένων ρημάτων (-έω, -ῶ)

Οι τύποι *οἰκοῖμεν, ὁμονοοῖμεν και εὐδοκιμοῖμεν* του κειμένου της Ενότητας ανήκουν στη β' τάξη συνηρημένων ρημάτων σε -έω, -ῶ. Η κλίση του ενεστώτα και του παρατατικού της τάξης αυτής απαιτεί τη γνώση των ακόλουθων συναιρέσεων:

Οι συναιρέσεις

- Εφαρμόζοντας τις συναιρέσεις της β' τάξης και τις γενικές οδηγίες σχηματισμού των συνηρημένων ρημάτων να συμπληρώσετε τους ακόλουθους πίνακες:

Ενεστώτας ε.φ.

	οριστική		υποτακτική	
α' εν.	(ποιέ-ω)	ποιῶ	(ποιέ-ω)	ποιῶ
β' εν.	(ποιέ-.....)		(ποιέ-.....)	
γ' εν.	(ποιέ-.....)		(ποιέ-.....)	
α' πληθ.	(ποιέ-.....)		(ποιέ-.....)	
β' πληθ.	(ποιέ-.....)		(ποιέ-.....)	
γ' πληθ.	(ποιέ-.....)		(ποιέ-.....)	

	ευκτική		προστακτική	
α' εν.	(ποιέ-οιμι)	ποιῶμι	—	
β' εν.	(ποιέ-.....)		(ποιέ-ε)	ποίει
γ' εν.	(ποιέ-.....)		(ποιέ-....)	
α' πληθ.	(ποιέ-.....)		—	
β' πληθ.	(ποιέ-.....)		(ποιέ-....)	
γ' πληθ.	(ποιέ-.....)		(ποιέ-....)	

απαρέμφατο: (ποιέ-εν), μετοχή (ονομ. εν. αρσ.): (ποιέ-...)

Παρατατικός ε.φ

οριστική					
α΄ εν.	(ἐποιέ-ον)	ἐποίουν	α΄ πληθ.	(ἐποιέ-.....)	
β΄ εν.	(ἐποιέ-....)		β΄ πληθ.	(ἐποιέ-.....)	
γ΄ εν.	(ἐποιέ-....)		γ΄ πληθ.	(ἐποιέ-.....)	

Ενεστώτας μ.φ.

	οριστική		υποτακτική	
α' εν.	(ποιέ-ομαι)	ποιῶμαι	(ποιέ-ωμαι)	ποιῶμαι
β' εν.	(ποιέ-.....)		(ποιέ-.....)	
γ' εν.	(ποιέ-.....)		(ποιέ-.....)	
α' πληθ.	(ποιέ-.....)		(ποιέ-.....)	
β' πληθ.	(ποιέ-.....)		(ποιέ-.....)	
γ' πληθ.	(ποιέ-.....)		(ποιέ-.....)	

	ευκτική		προστακτική	
α' εν.	(ποιέ-οίμην)	ποιῶιμην	—	
β' εν.	(ποιέ-.....)		(ποιέ-ου)	ποιού
γ' εν.	(ποιέ-.....)		(ποιέ-....)	
α' πληθ.	(ποιέ-.....)		—	
β' πληθ.	(ποιέ-.....)		(ποιέ-....)	
γ' πληθ.	(ποιέ-.....)		(ποιέ-....)	

απαρέμφατο: (ποιέ-.....), μετοχή (ονομ. εν. ουδ.): (ποιέ-.....)

Παρατατικός μ.φ.

οριστική			
α' εν.	(ἐποιε-όμην) ἐποιούμην	α' πληθ.	(ἐποιε-.....)
β' εν.	(ἐποιέ-.....)	β' πληθ.	(ἐποιέ-.....)
γ' εν.	(ἐποιέ-.....)	γ' πληθ.	(ἐποιέ-.....)

➔ Παρατηρήσεις

- ♦ Τα συνηρημένα ρήματα β' τάξης σχηματίζουν τους υπόλοιπους χρόνους κατά τα βαρύτονα φωνηεντόληκτα, αφού προηγουμένως τρέφουν τον χαρακτήρα τους -ε- σε -η-, π.χ. ποιέω, ποιῶ → ποιή-σω, ἐποίη-σα, πεποίη-κα, ἐπεποίη-κιν.
- ♦ Τα ρήματα σε -έω με μονοσύλλαβο θέμα (π.χ. πλέω) στον ενεστώτα και τον παρατατικό συναιρούν τον χαρακτήρα τους -ε- μόνο με το -ε- ή -ει- της κατάληξης, π.χ. πλέω, πλείς, πλεί, πλέομεν, πλείτε, πλέουσι(ν). Εξαίρεση αποτελεί το συνηρημένο ρήμα δέω, δῶ (= δένω), που συναιρεί τον χαρακτήρα -ε- με το φωνήεν ή τη δίφθογγο της κατάληξης.

Ασκήσεις

1. Να αναγνωρίζετε γραμματικά τους τύπους οἰκοῖμεν και ἡγοῦμαι του κειμένου της Ενότητας και να γράψετε τις υπόλοιπες εγκλίσεις του ενεστώτα στο ίδιο πρόσωπο και στον ίδιο αριθμό.
2. ἀποστερῶ, ταλαιπωρῶ: Να γράψετε τους τύπους ενεστώτα των ρημάτων οι οποίοι ζητούνται στον πίνακα:

	ἀποστερῶ	ταλαιπωρῶ
(β' εν. υποτ. ε.φ.)		
(γ' εν. ευκτ. ε.φ.)		
(γ' πληθ. ευκτ. μ.φ.)		
(γ' εν. προστ. ε.φ.)		
(β' πληθ. προστ. μ.φ.)		
(απαρ. ε.φ.)		
(γεν. εν. αρσ. μτχ. ε.φ.)		

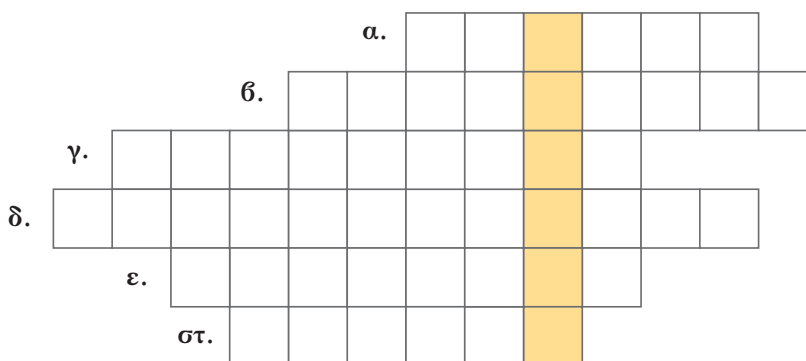
3. οἰκεῖν, ἡγῶμαι, εὐδοκιμοῖ, ἀπολογεῖσθων: Να αναγνωριστούν γραμματικά και να κλιθεῖ η οριστική του ενεστώτα στη φωνή που βρίσκονται.

4. Να αντιστοιχίσετε τους ρηματικούς τύπους της στήλης Α' με τη γραμματική αναγνώρισή τους στη στήλη Β' (δύο στοιχεία της στήλης Β' περισσεύουν):

A'	B'
1. ἡγῆται	α. γ' εν. ευκτ. ενεστ. ε.φ.
2. ἀρκοῖ	β. απαρ. ενεστ. ε.φ.
3. βοηθῶμεν	γ. β' πληθ. οριστ./προστ. ενεστ. ε.φ.
4. πολεμεῖτε	δ. α' πληθ. ευκτ. ενεστ. ε.φ.
5. ἐπιχειρεῖν	ε. γ' πληθ. υποτ. ενεστ. μ.φ.
6. φρονοῖμεν	στ. γ' εν. υποτ. ενεστ. μ.φ.
7. ἀπολογῶνται	ζ. α' πληθ. υποτ. ενεστ. ε.φ.
	η. απαρ. ενεστ. μ.φ.
	θ. β' πληθ. υποτ. ενεστ. μ.φ.

5. Συμπληρώνοντας τα τετραγωνίδια με τις λέξεις που ζητούνται θα σχηματίσετε στην έγχρωμη στήλη το όνομα γνωστού λογογράφου της αρχαιότητας:

- α. απαρ. ενεστ. ε.φ. ρ. λαλέω, λαλῶ.
β. γεν. πληθ. αρσ. μτχ. ενεστ. ε.φ. ρ. ὑμνέω, ὑμνῶ.
γ. γ' πληθ. υποτ. ενεστ. ε.φ. ρ. συμμαχέω, συμμαχῶ.
δ. α' πληθ. ευκτ. ενεστ. ε.φ. ρ. ἰσορροπέω, ἰσορροπῶ.
ε. γ' εν. υποτ. ενεστ. μ.φ. ρ. ἀδικέω, ἀδικῶ.
στ. β' εν. υποτ. ενεστ. ε.φ. ρ. σκοπέω, σκοπῶ.

Ἦν γὰρ καλοῦσιν οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων εἰρήνην, τοῦτο (δοκεῖ) εἶναι μόνον ὄνομα, τῷ δ' ἔργῳ πάσαις πρὸς πάσας τὰς πόλεις ἀεὶ πόλεμον ἀκήρυκτον κατὰ φύσιν εἶναι.

Πλάτων, Νόμοι 626a

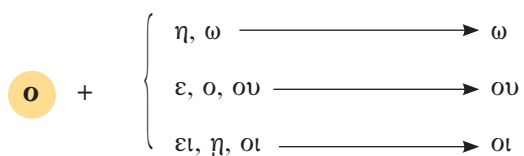
Πράγματι αυτό που οι περισσότεροι άνθρωποι αποκαλούν ειρήνη (φαίνεται ότι) είναι μόνο μια λέξη· στην πράξη υπάρχει, σύμφωνα με τους νόμους της φύσης, ακήρυκτη αιώνια διαμάχη της κάθε πόλης με όλες τις άλλες πόλεις.

Γ' τάξη συνηρημένων ρημάτων (-όω, -ῶ)

ἀξιούτω, ἀξιοῖμεν: Στη ν.ε. συναντάμε τα ρήματα *αξιώνω, απαξιώνω, καταξιώνω* κ.ά. Ποιο συμπέρασμα μπορείτε να βγάλετε για τη μετεξέλιξη των συνηρημένων ρημάτων σε -όω, -ῶ της α.ε. στη ν.ε.; Να αναφέρετε και άλλα παραδείγματα.

Οι συναιρέσεις

- Εφαρμόζοντας τις συναιρέσεις της γ' τάξης και τις γενικές οδηγίες σχηματισμού των συνηρημένων ρημάτων να συμπληρώσετε τους ακόλουθους πίνακες:

Ενεστώτας ε.φ.

	οριστική		υποτακτική	
α' εν.	(ἀξιοό-ω)	ἀξιοῶ	(ἀξιοό-ω)	ἀξιοῶ
β' εν.	(ἀξιοό-.....)		(ἀξιοό-.....)	
γ' εν.	(ἀξιοό-.....)		(ἀξιοό-.....)	
α' πληθ.	(ἀξιοό-.....)		(ἀξιοό-.....)	
β' πληθ.	(ἀξιοό-.....)		(ἀξιοό-.....)	
γ' πληθ.	(ἀξιοό-.....)		(ἀξιοό-.....)	

	ευκτική		προστακτική	
α' εν.	(ἀξιοό-οιμι)	ἀξιοῖμι	—	
β' εν.	(ἀξιοό-.....)		(ἀξιοό-ε)	ἀξίου
γ' εν.	(ἀξιοό-.....)		(ἀξιοό-.....)	
α' πληθ.	(ἀξιοό-.....)		—	
β' πληθ.	(ἀξιοό-.....)		(ἀξιοό-.....)	
γ' πληθ.	(ἀξιοό-.....)		(ἀξιοό-.....)	

απαρέμφατο: (ἀξιοό-εν), μετοχή (ονομ. εν. αρσ.): (ἀξιοό-.....)

Παρατατικός ε.φ.

οριστική				
α' εν.	(ἡξιοό-ον)	ἡξιοουν	α' πληθ.	(ἡξιοό-.....)
β' εν.	(ἡξιοό-.....)		β' πληθ.	(ἡξιοό-.....)
γ' εν.	(ἡξιοό-.....)		γ' πληθ.	(ἡξιοό-.....)

Ενεστώτας μ.φ.

	οριστική	υποτακτική
α' εν.	(ἀξιό-ομαι) ἀξιούμαι	(ἀξιό-ωμαι) ἀξιῶμαι
β' εν.	(ἀξιό-.....)	(ἀξιό-.....)
γ' εν.	(ἀξιό-.....)	(ἀξιό-.....)
α' πληθ.	(ἀξιο-.....)	(ἀξιο-.....)
β' πληθ.	(ἀξιό-.....)	(ἀξιό-.....)
γ' πληθ.	(ἀξιό-.....)	(ἀξιό-.....)

	ευκτική	προστακτική
α' εν.	(ἀξιο-οίμην) ἀξιοίμην	—
β' εν.	(ἀξιό-.....)	(ἀξιό-ου) ἀξιού
γ' εν.	(ἀξιό-.....)	(ἀξιο-.....)
α' πληθ.	(ἀξιο-.....)	—
β' πληθ.	(ἀξιό-.....)	(ἀξιό-.....)
γ' πληθ.	(ἀξιό-.....)	(ἀξιο-.....)

απαρέμφατο: (ἀξιό-.....), μετοχή (ονομ. εν. δηλ.): (ἀξιο-.....)

Παρατατικός μ.φ.

οριστική				
α' εν.	(ἡξιο-όμην) ἡξιούμην	α' πληθ.	(ἡξιο-.....)	
β' εν.	(ἡξιο-.....)	β' πληθ.	(ἡξιο-.....)	
γ' εν.	(ἡξιο-.....)	γ' πληθ.	(ἡξιο-.....)	

➤ Παρατηρήσεις

- ♦ Τα συνηρημένα ρήματα γ' τάξης σχηματίζουν τους υπόλοιπους χρόνους τους κατά τα βαρύτονα φωνηεντόληκτα, αφού προηγουμένως τρέψουν (εκτείνουν) τον χαρακτήρα τους -ο- σε -ω-, π.χ. ἀξιώω, ἀξιῶ → ἀξιῶ-σω, ἡξιώ-σα, ἡξιώ-κα, ἡξιώ-κειν.

Ασκήσεις

1. δουλόω, δουλώ – δηλόω, δηλώ: Να κλίνετε την οριστική παρατατικού ε.φ και μ.φ. και την ευκτική ενεστώτα μ.φ.
2. Να συμπληρώσετε τα πρόσωπα του ρ. ἐλευθερόω, ἐλευθερώ που ζητούνται:

β' εν. οριστ. ενεστ. μ.φ.		β' εν. ευκτ. ενεστ. ε.φ.	
β' εν. υποτ. ενεστ. μ.φ.		β' πληθ. οριστ. ενεστ. μ.φ.	
γ' πληθ. παρατ. ε.φ.		γ' εν. προστ. ενεστ. ε.φ.	
α' πληθ. ευκτ. ενεστ. μ.φ.		γ' πληθ. προστ. ενεστ. μ.φ.	

